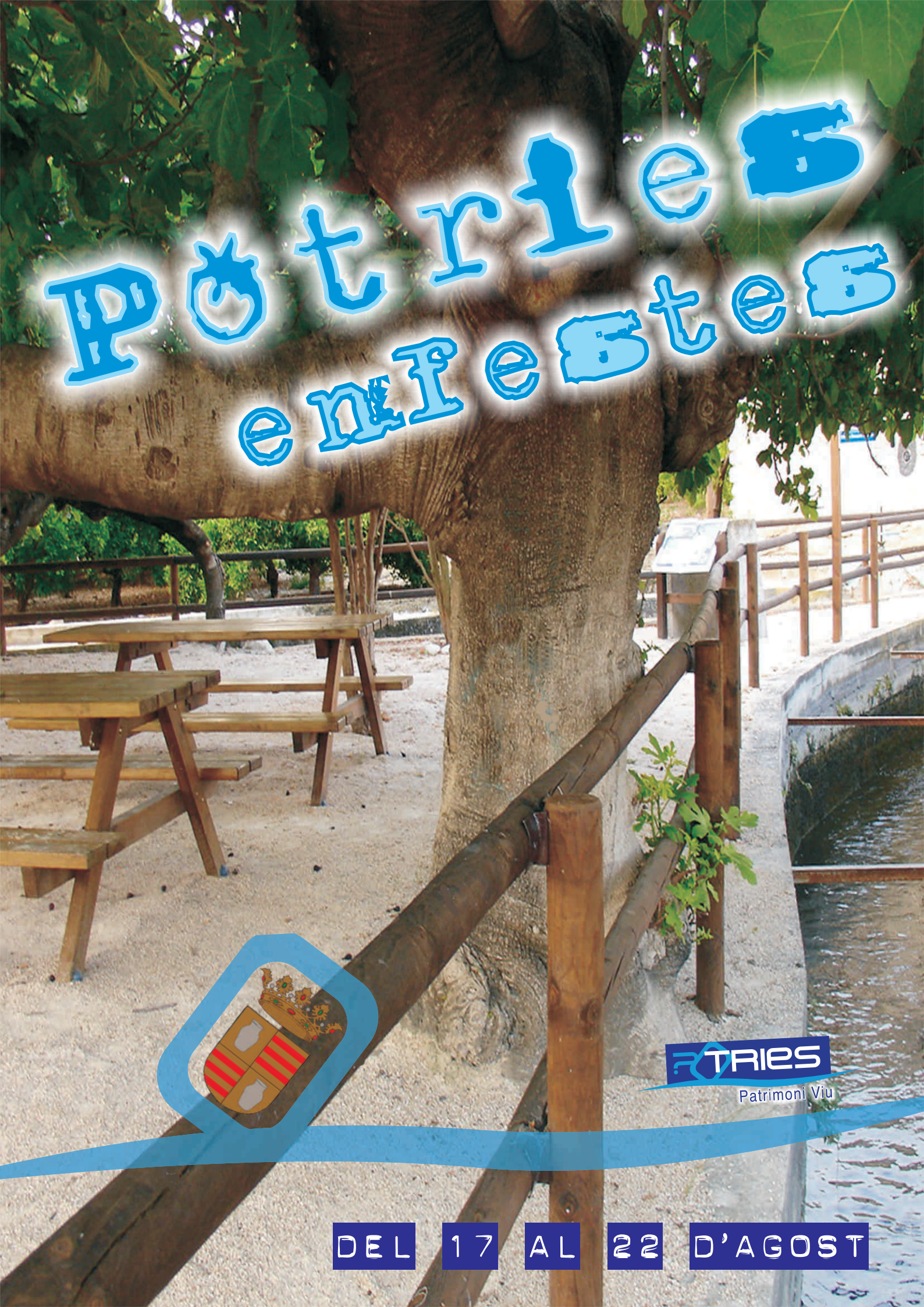

Potries
enfestes
TRIES
Patrimoni Viu
DEL 17 AL 22 D'AGOST

Pàtries

Imatges per al record

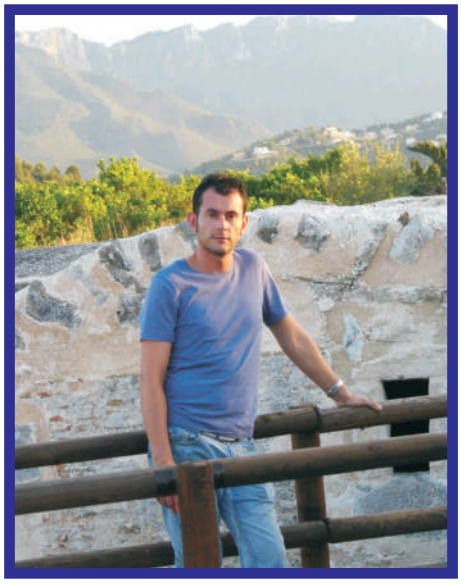

enFestes

SALUTACIÓ DE L'ALCALDE

Benvolgudes veïnes i veïns.

Durant tot l'any, totes i tots esperem ansiosos que arribe l'estiu, i per damunt de tot, el més d'agost per diversos motius. Hi ha una dita popular que diu " a l'estiu tot el món viu", I té tota la raó; a l'estiu: ens sentim millor, amb més alegria, ens apeteix eixir més al carrer, vetllar a la fresca per les nits, participar més de les activitats, i tantes altres coses més ... Però, sobre tot, ens apeteix gaudir de les nostres Festes. Unes Festes que mostren: la identitat, la cultura, els costums i el caràcter de la gent d'un poble valencià, el nostre.

Veïns, arriba una fita important, la setmana gran del nostre poble, les nostres Festes Majors. Enguany, un tant marcades per la situació que patim en general; un any, en el qual, els esforços han tingut que ser majors que allò normal. Però, de segur, que ha pagat la pena fer eixe treball per a que no decaiguen les nostres tradicions. Per això, més que mai, a totes les comissions: Festeres, Festers, Verge del Carme, Crist de l'Agonia, Regidoria de Festes; les meues més sinceres felicitacions per tots els actes que heu programat per aquesta setmana, i el treball que heu fet per a que siguen una realitat.

I a tots vosaltres: veïnes i veïns; el meu agraïment per l'esforç i la col·laboració que una vegada més heu demostrat. I que el feu complet acollint, amb els braços ben oberts, a tots aquells que aquests dies ens visiten i vulguen gaudir de les nostres tradicions amb tots nosaltres .

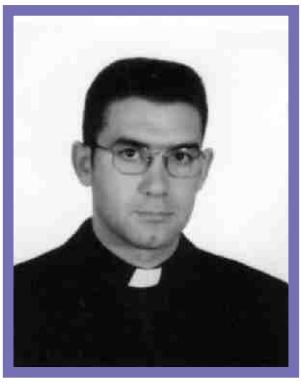
Sols em resta dir-vos que: les Festes són del Poble i, el POBLE SÓM TOTS.

BONES FESTES A TOTES I TOTS

El vostre Alcalde
JuanFer Monzó

Pàtries

SALUDA DEL RECTOR

El període estival en el que estem submergits, ens permet disfrutar d'eixes illes que tots necessitem on perdre'ns per a trobar-nos a nosaltres mateixa. Són illes del descans, de l'hospitalitat, de l'amistat on regenerem el desgast que provoca la rutina laboral, familiar...

Un temps per a cultivar l'amistat, per a disfrutar i agrair al Senyor el do de l'amistat, que és un regal seu, per això per a nosaltres els cristians l'amistat és un esdeveniment salvífic, un signe d'alliberament, en tota amistat afloren uns sentiments d'alegria, de gratitud, de patiment, de voler el millor per a l'altre a canvi de res, pel fet que la felicitat de l'amic repercutix en mi, em fa feliç, d'ahí que diguem: res està perdut per al que té un gran amor o una verdadera amistat, per això en l'amistat comprenem millor a Déu, que vol establir una relació constant d'amistat amb la nostra ànima.

Les festes patronals ens han d'ajudar a profunditzar en este misteri d'alliberament. Acostem-nos als nostres patrons, eixos grans amics que ens acompanyen al llarg de l'any, de qui rebem tanta comprensió i consol, amb qui descansem el nostre patiment, amb qui trobem sempre que busquem.

El vostre rector Javier

SALUTACIÓ DE LES FESTERES I FESTERS

Benvolguts veïns i veïnes de Potries.

Ja fa un temps que decidirem ajuntar-nos amb entusiasme, per poder organitzar i celebrar aquestes Festes.

Durant aquest any hem experimentat un grapat de rises, emocions, feina, discussions, i sobre tot ganes de comprometre'ns amb tots vosaltres. No se'ns oblida aquella gent que dia a dia ens ha recolzat, aquelles persones que han col·laborat i com no agrair a totes les nostres mares, que han fet el possible per a que nosaltres poguérem tirar endavant la festa. Tampoc volem oblidar aquelles xerrades a altes hores de la nit, amb la persona que ens ha orientat i ajudat per a resoldre els dubtes i problemes que sorgien.

Esperem que gaudiu el millor possible les Festes, els trons, la música, l'olor a pólvora, les disfresses, les nits, en definitiva tot.

BONES FESTES A TOTS

Les Festeres i Festers

Potries

DILLUNS 16 D'AGOST

Vespra de Festes

18:30 h. Berenar per als xiquets i xiquetes confrares a la Casa Abadia.

XVI Festival de Bandes de Musica

22:30 h. Passacarrer pels carrers del poble amb les Bandes Participants.

23:00 h. A la Plaça de l'Ajuntament actuació de la Unió musical Santa Cecília de l'Alqueria de la Comtessa i de la Associació Artísticomusical Sant Blai de Potries.

En acabar nit d'albaes per a les festeres i els festers.

Animem a tots els veïns i veïnes a fer comboi per tal d'engalanar els carrers per a les nostres festes i deixa manera farem més poble i més festa.

Potries

DIMARTS 17 D'AGOST

Festa de Santa Rita

11:45 h. Cercavila cap al Centre de Serveis Socials i Culturals.

12:30 h. Processó de trasllat de la imatge de Santa Rita de la Llar del Jubilat a l'Esgésia i Missa a Santa Rita.

13:30 h. Vol general de campanes i senyal de trons.

14:00 h. Dinar de Festes al Rt. Molí Canyar per a tots els jubilats i pensionistes del poble (amb inscripció prèvia a l'Ajuntament)

Festa de la Baixada

20:00 h. Cercavila amb l'Associació Musical Sant Blai de Potries per recollir a les Festeres i Festers, Comissions, acompanyats de la Corporació Municipal.

21:00 h. Processó. Baixada des de l'Ermita de les imatges del Santíssim Crist de l'Agonia i de la Divina Pastora fins l'Església.

00:30 h. Revetla amenitzada per l'orquestra **"SYBERIA"**
Al descans hi haurà una mostra de Foc a càrrec de la colla de Dimonis Correcassoles de Potries.

Potries

DIMECRES 18 D'AGOST

Festa de la Verge del Carme

8:30 h. Despertà pels carrers del poble amb la Xaranga " Xe quin Bombo"

9:30 h. Esmorzar per als assistents, la confraria es farà càrrec de la beguda i les ensalades.

12:15 h. Cercavila pels carrers del poble per recollir les confrares.

13:00 h. Solemne missa en honor a la Verge del Carme cantada per la Coral de Potries. En acabar,Mini Mascletà.

14:30 h. Dinar de Confrares al Rt. Molí Canyar, animeu-se que sempre ho passem bé.

17:30 h. Animació infantil de jocs aquàtics per als més menuts al Recinte Firal.

20:45 h. Cercavila pels carrers del poble per recollir les confrares.

21:30 h. Processó en honor a la Verge del Carme.

En acabar es dispararà un castell de focs d'artifici pels Germans Borredà.

00:30 h. Revetla amenitzada per l'orquestra **"ÀGORA"**

La Directiva de l'Associació vos desitja que passeu unes Bones Festes. A totes volem donar les gràcies per mantindre la festa viva.

enfestes

Pètries

DIJOUS 19 D'AGOST

Festa de la Divina Pastora

8:30 h. Despertà pels carrers del poble acompanyats de l'ambient de la Música, les festeres, la pólvora i els joves resistents.

9:30 h. Esmorzar per a tots els presents al Bar de Dalt, les Festeres pagaran la beguda i les ensalades.

12:00 h. Cercavila i arreplegada de les Festeres de la Divina Pastora acompanyades pels Festers.

13:00 h. Missa solemne amb acompanyament músical, en honor a la Divina Pastora.

14:00 h. Mascletà a càrrec de la pirotècnia dels Germans Borredà de Rafelcofer a la plaça de la Canteria.

18:15 h. Tradicional cavalcada de disfresses, festa i joguines per a tothom, alguna cosa per a beure i a més a més.....alguna cosa caurà.....

20:30 h. Passacarrer i recollida de les Festeres de la Divina Pastora per anar a la processó.

21:30 h. Solemne processó en honor a la Divina Pastora. En acabar, gran castell de focs d'artifici a càrrec de la pirotècnia Borredà.

00:30 h. Revetla amenitzada per l'orquestra **"GLITTER"**

Les festeres de la Pastora volem agrair-vos a tots/es els veïns/nes la vostra col·laboració amb la festa i desitjar-vos Bones Festes a totes i tots.

enfestes

Pètries

DIVENDRES 20 D'AGOST

Festa de la Verge del Pilar

8:30 h. Despertà amb trons pels carrers del poble acompanyats pels Festers, de la Música i de tots els resistents .

9:30 h. Esmorzar per a tots els presents al Bar de Dalt, els Festers pagaran les ensalades i la beguda.

12:00 h. Cercavila pels carrers del poble per a recollir als Festers de la Verge del Pilar acompanyats de les Festeres.

13:00 h. Missa solemne amb acompanyament músical, en honor a la Verge del Pilar.

14:00 h. Mascletà a càrrec de la pirotècnia Germans Borredà a la plaça de la Cantereria.

18:00 h. Corda d'aigua al recinte Firal per refrescar-nos de la calor del més d'agost, en acabar es repartiran Polos per a tots els presents.

20:30 h. Cercavila i recollida dels Festers del Pilar acompanyats de les festeres.

21:30 h. Solemne processó en honor a la Verge del Pilar. En acabar , gran castell de focs d'artifici a càrrec de la pirotècnia Borredà.

00:30 h. Revetla amenitzada per l'orquestra **" EUFORIA"**

Els Festers del Pilar agraeixen la vostra col·laboració i vos desitgen Molt Bones Festes a totes i tots.

enFestes

Potries

DISSABTE 21 D'AGOST

Festa del Santíssim Crist de l'Agonia

8:30 h. Despertà pels carrers del poble amb trons.

11:00 h. Parc Infantil per als més menuts, a passar-ho molt bé.

13:30 h. Passacarrer pels carrers amb la Banda del Poble per acompanyar als Confrares.

14:00 h. Mascletà a càrrec de la pirotècnia Dragón. En acabar tindrà lloc a la Casa de la Cultura un Vi d'Honor per a tots els assistents.

17:00 h. Parc Infantil per als més menuts.

19:45 h. Passacarrer amb la Banda del Poble per arreplegar als Confrares, les Festeres i els Festers.

20:30 h. Missa solemne en honor del Santíssim Crist de l'Agonia amb sermó i acompanyada per la Coral de Potries.

21:30 h. Solemne processó i pujada del Crist i la Divina Pastora a l'Ermita acompanyada per la Banda de Música de Potries. A continuació es disparará la tradicional traca quilomètrica des de l'església fins a l'Ermita.

En acabar Gran Castell de focs d'artifici a càrrec de la pirotècnia Dragón.

01:00 h. Revetla a la Plaça per l'orquestra **"TROYA"**
Per últim alguna cosa hi haurà. . .

FI DE FESTA

La Confraria del Crist un any més volem Agrair a tots els Confrares, veïns i veïnes, i a les empreses per la seua col·laboració amb la festa grossa del poble. Animar a tots els homes casats, a que sigueu membres de la confraria, perquè creguem que som nosaltres els que tenim l'obligació de fer-li la festa al Crist, i tots deguem estar ahí.

BONES FESTES A TOTS I TOTES

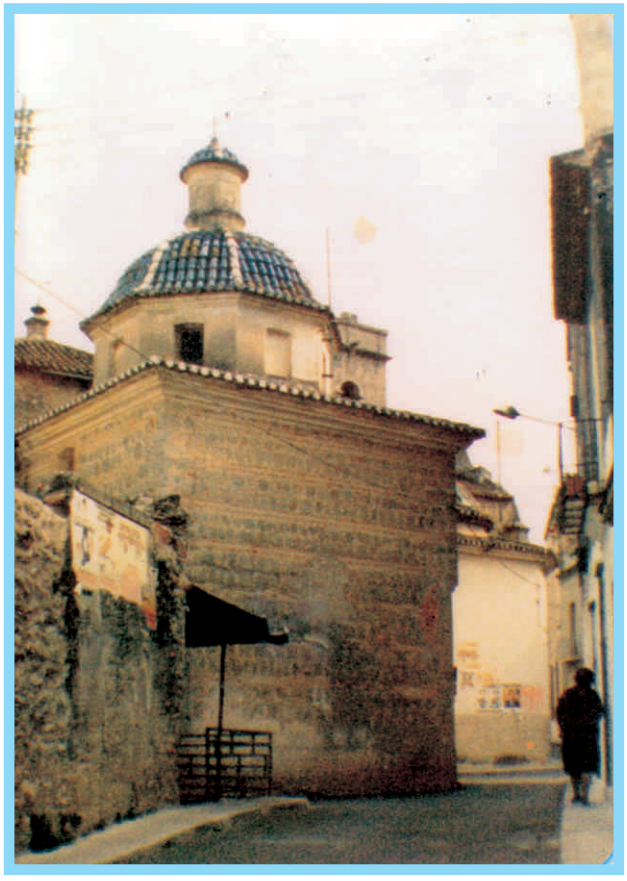
enfestes

DIUMENGE 22 D'AGOST

Dia del silenci

22:30 h. Actuació de balls Tradicionals Valencians, a càrrec del Grup de Danses **TRAPIG** de Beniarjó, a la Plaça del Poble.

Imatges per al record

PATRIMONI CULTURAL I MEMÒRIA ORAL

MATILDE SANCHIS FERRI. IN MEMORIAM

Podríem resumir el significat del terme "patrimoni cultural" com el conjunt de bens que hem heretat dels nostres avantpassats i que ens identifiquen amb una societat, una cultura, un poble, un país,..., són en definitiva, el conjunt de bens, coneixements o produccions adquirits per una persona o col·lectivitat, i amb els quals hom manifesta i expressa una determinada mentalitat, una manera de ser. Aquests bens heretats són diversos i variats, i també poden tindre valor econòmic o no. No tots els bens del patrimoni cultural són materials (com són les construccions i edificis, eines i ferramentes, objectes, fotografies, documents,...), també hi ha un conjunt de pràctiques, expressions, coneixements o habilitats que formen part de la memòria col·lectiva d'un poble, i que les persones consideren part fonamental del seu llegat cultural. Aquest tipus de patrimoni immaterial ha estat tradicionalment tramés a través de la paraula, de la transmissió oral. Des de fa uns anys estem desenvolupant des de l'ajuntament un programa sorgit de la necessitat per documentar el patrimoni cultural dels potriers. Així junt als bens materials que investiguem, estudiem i cataloguem, ens hem proposat recuperar la memòria d'aquells que els van conèixer, o els van fer servir.

Es per això, que utilitzem gravacions sonores, per registrar, preservar e interpretar la informació històrica basada en les experiències personals i opinions dels nostres veïns. Per tant, aquest article vol ser un homenatge als nostres majors, a la seua memòria considerada com un dels pilars del patrimoni cultural de nostre poble, de la nostra història comuna, i que ara preservada en registres sonors ens mostren una societat tradicional en transit d'extinció, però encara fortament arrelada en la memòria dels més majors, i no tant majors.

La entrevista que ara presentem és el resum d'una gravació sonora de 75 minuts, que va estar realitzada al mes de maig del 2008, a la casa del carrer Ausiàs Marc on vivia Matilde Sanchis Ferri, que aleshores tenia 98 anys d'edat.

La trajectòria vital de Matilde Sanchis és un magnífic exemple de l'abnegació, l'esforç i la valentia d'una dona per tirar endavant amb la família, fins i tot en un complicat període històric marcat per la guerra civil i la postguerra. I així ens ho va descriure Matilde durant una plàcida conversa una vesprada acompanyada de la seua filla Conchita García Sanchis.

Potries

Matilde Sanchis Ferri, va nàixer al poble d'Agres, el Comtat, l'any 1910. Va ser la filla major del matrimoni entre Salvador Sanchis Cambra i Rosa Ferri Pascual, ambdós també d'Agres. Son pare, Salvador Sanchis Cambra, era herbolari i tenia en la Serra de Mariola l'hàbitat ideal per anar a recollir tota classe d'herbes. Encara que amb aquesta activitat no podien sobreviure, *"…en aquells temps ningú tenia cap de gallet i si estaven malats feien emplastres de ceba bullida, i una purgueta i avant."* Com que la gent era pobra feia remeis casolans abans de recórrer als seus serveis. Així, per diversificar l'economia familiar, Salvador construí dos forns de calç (llavors hom la feia servir per la construcció i per emblanquinar les cases), *"i mon pare diu: pues mira com ací tots gasten calç pa amblanquinar, ara me'n vaig a fer dos forns de calç pa quan vinga lo que vinga"*, i sentència Matilde: *"Aixina com ara sabem lo que té que vindre, entonces no. Resulta que eixe any va ploure,… va nevar, i a punt de mon pare traure la calç, que la tenia bona pa traure, els dos forns li'ls va esclafar".*

Per eixir del pas la família es traslladà a Gandia l'any 1911, *"…i va dir mon pare: a vore si allí a l'Horta de Gandia, pues tinc més vida".* Residiren en una estança de reduïdes dimensions a una casa situada al Prado *(" Pa què més?! Com només em tenien a mi…")* composada de cuina i habitació. L'habitatge se'l facilità un conegut amic de son pare, Manuel, joier de professió qui, a més, oferí feina a ambdós cònjuges. La mare treballaria granant i revenent *–en canastres d'espart-* els excedents del mercat del Prado i herbes pertot l'Horta de Gandia.

Després d'un temps la família és trasllada a la Font d'En Carròs, així ho conta Matilde: *"N'hi havien rics que es dien: Vicent de Maria Rosa, era ric, i un atre germà que li dien Batistet, també era ric. Li vaen dir: - "Juan Salvador, per què no vé ací a viure? - "Diu: Ei! Jo no tinc casa." - "Diu: Li'n arrendarem una." - "Li vaen arrendar una casa a mon pare i mon vaen anar a la Font".*

Però a la Font duraren pocs anys, un fet casual va ser el detonat de que anaren a viure definitivament a Potries. Resulta que el matrimoni havia d'anar necessariament fins a Agres, una germana de Rosa, la mare de Matilde, estava molt malalta. A poqueta nit, agarraren la burreta amb la que Salvador anava a vendre les herbes i, amb Rosa damunt, s'encaminaren cap a Potries on se trobava l'estació del tren d'Alcoi. En arribar al barranc de Beniteixir, que separa els termes municipals de Potries i la Font, sentiren un gran soroll. Matilde ho relata així:

-"Enseguida un, …un feix d'aigua que baixava. I casi se l'andú a ma mare. I diu:

-"Ai! Jo no vullc viure ací! Encara que em donen lo que vullguen en La Font…"

-"Juan Salvador! –li dien a mon pare- no vull viure ací! Perquè, què el pareix?"

-"Mon pare al veure això li va dir: "La tia que casa mos dona i jo a cada volta vinc" (de fet Salvador

treia uns dinerets de treballar per a una tia de Rosa, major i soltera, que tenia casa i alguna terra a Potries).

-"Pues … pues toca, tens raó! Ací que esta la estació, ací mon vindrem."

-"I així mon vaem vindre a viure ací, a Potries".

Aleshores, quan Matilde tenia deu anys, s'instal·laren a la casa de la tia, al carrer Boamit, que poc després heretarien junt a unes terres de secà al racó de Porra o de Seguí, i on anys més tard farien una caseta (coneguda com la caseta de l'herbolari). En aquells temps els carrers, encara estaven mal il·luminats, eren de terra amb voreres de pedra de riu i les persones havien d'anar a la séquia o al pou del comú per abastir-se'n d'aigua per que a les cases no hi havia. De menudeta anà a l'escola de xiquetes que estava al primer pis de l'edifici de l'ajuntament, encara que Matilde l'anomena *"la costura de les xiques"* i diu que ningú la ensenyà a llegir. Però la necessitat l'obligà prompte a col·laborar en les tasques domèstiques de la casa, també acompanya a vendre herbes amb la burreta pels pobles, fins que als vint anys es casà.

Va ser el 26 de desembre de 1930 a l'església parroquial de Potries, el retor era en Bartolomé Barambio Almazán, Matilde té aleshores vint anys, es casà amb Vicente García Grimalt, amb el qual anirà a viure a la casa arrendada als sogres situada a l'actual carrer Ausiàs March, i on naixeran els seus tres fills Vicente, Asunción i Conchita.

Les coses no anaven malament tenien casa, treball i fills, però la desgràcia i el infortuni estaven a punt d'arribar. Eren els anys convulsos de la 2ª República, les dretes i les esquerres estaven radicalitzades, vagues generals, eleccions anticipades, intent de cop militar; fins que arribà l'enfrontament armat, l'exèrcit es revolta i la guerra esclatà a juliol de 1936. Matilde ho comenta així: *"...que no s'entenien ni feien com ara. Ara feien un tracte demà en un altre. I aixina anaven..."*

L'home de Matilde ha d'anar al front lluitant a les files de l'exèrcit republicà i mai més tornarà al seu poble. En perdre la guerra molts dels republicans han de creuar entre 1938 i 1939 la frontera amb França, el seu destí seran els diferents camps de refugiats on s'amuntegaran en dures condicions milers d'espanyols (pensem en les imatges actuals dels camps de refugiats dels conflictes arreu del món). Però, lamentablement, aquest país de refugi serà ocupat pels nazis l'any 1940, és aleshores quan Vicente García Grimalt, com molts altres espanyols fugits, és deportat a finals de gener de 1941 al camp d'extermini alemany de Mauthausen, on morirà huit mesos després, el 29 d'agost de 1941.

Des d'aleshores Matilde ha de criar tres fills i fer-ho evidentment a soles, es disposà a treballar de valent i no menystenia cap feina que poguera eixir-li. Així ens va esgranant la seua àmplia trajectòria professional.

Per exemple, treballà a la fàbrica de conserves –fonamentalment de ceba- que Micho Román tenia al Grau de Gandia; *"I mos dien: si voleu vindre en companyia hau de vindre allà a les quatre del matí, s'hau de posar a la plaça. Se reuniem les quatre o cinc que anèm i, ei… anàem en companyia a la*

conserva de Micho Román".

Més endavant ho féu per a la fàbrica d'espart propietat de Cristino Gómez, situada al costat de l'estació ferroviària de Potries *(…que he anat onze anys. Anàvem a jornal!").* L'espart el remullaven a una bassa que hi havia prop del camí de l'anglès i del motor Sant Salvador, després l'assecaven a la muntanyeta, i una vegada a la fàbrica les dones el picaven amb maçes per fer-ne cabassos, cordes i cordells, entre d'altres productes.

Matilde Sanchis Ferri i els fills, Vicente, Asunción i Conchita. Potries 1939.

Ens ressenya com compaginava eixe treball per l'alba i el matí amb la venda ambulant de refrescos d'aigua-llima. Conta que un bon dia anà a Gandia i li demanà un italià gelater que li ensenyés com fer gelats i refrescos:

- "I jo li vaig dir: "Mire, si vosté vullguera fer el favor d'ansenyar-me jo no li tinc que fer casi mal a vosté, perquè jo sóc d'un poblet que es diu Potries".

- Ah, sí.

- Li dic que m'ensenyara, que tinc tres xiquets i el meu home s'ha mort a la guerra.

- I Diu: Pues jo li ho ensenyaré però no li ho diga a ningú."

Així va ser com el mestre gelater de l'antiga Cafeteria-Gelateria "Montecarlo", situada als baixos de les Escoles Pies de Gandia (on paraven els autobusos de la Unió de Benissa), li ensenyà a Matilde a fer el gelat de vainilla, *el mantecao*, i els granitzats, de llima i café.

Des d'aleshores, en tornar de l'espart a mig dia, per que començaven a les 6 del matí, posava en marxa les geladores que tenia de setze litres, sovint l'ajudaven els fills a gelar els productes (*"els heu arreglava en dos llibrells de pastar",* després amb les geladores *"Mira geleu vosatros aixina i la mare descansarà una miqueta"..)*, una vegada havia descansat un ratet eixia al carrer amb el carro per vendre l'aigua de llima pel poble i també els suculents *xanvits* (galetes amb gelat de vainilla "mantacao"), habitualment s'acostava a Beniflà a vendre gelats per les festes de Sant Jaume.

Geladora manual. Donació Gloria Sanchis

Molts veïns del poble recorden el carret del gelat amb dues rodes tirat per Matilde, sovint anava acompanyada d'algun fill, era l'alegria de menuts i majors, i una persona generosa, com ho demostra l'anècdota següent. Matilde conta que *"n'hi havia un xiquet que em venia:*

"Ai no tinc un gallet i jo voldria que em donara una galleta."

I li dic: "Mut. Quan no vinga ningú véns, i la tia Matilde t'ho untarà. Però no ho has de dir a ningú."

I venia: "Tia Matilde, ja estic ací".

I jo li dia: "No has vingut adés?",

Ell me diu "És que me s'ha quedat la boca tan fresqueta…que vinc atra volta"

Dic: "Toca, no n'hi ha ningú, pren.."

Matilde explica que quan tancaren la fàbrica d'espart i el negoci de l'exportació tarongera guanyà força se n'anà a treballar al magatzem que regentava Batiste Aznar Solera *("el tio Batiste Solera")*, que estava fins fa uns anys a l'actual carrer La Safor, on empaperava i encaixava les taronges. Continuava treballant a jornada completa, entre el magatzem, els gelats, la venta ambulant i la casa.

A vegades muntava una paradeta al porrat de Sant Blai on venia torrons, castanyes seques, dàtils, torrat,... *"Me n'anava a Alcoi a comprar el torrat, que era més barat,.. i altres coses".* Recorda del porrat que: *"Mire si venia personal que estava tot espés.." "Venien en carros. Lo que n'hi havien moltes paraes" "..eren alcoians, i una, i dos de Gandia. Una que li dien Otilia, de Gandia. I una, i una de Pego I un home que li dien el tio Nines. Sí. tenia una parà llarga de ninetes, de joguets de, de cotxets, de cosetes de xiquets".*

També deixa entreveure que ha treballat a l'estraperlo, duent productes de contraban d'un lloc a un altre. De fet ens explica, fill per agulla, un incident gens afortunat que visqué cap l'any 1950 mentre –asseguda en el tren- havia de dur dos arroves d'oli de Gandia a Sueca. Dos bròfecs li'ls arrancaren de les mans per furtar-los *(I en això van i diuen: Hala, requisada! Jo dic: "Ai, senyor!"…" Home! no m'ho lleveu, per l'amor de Déu perquè tinc tres xiquets i vullc criarme-los. I l'oli el dec".* Desesperada Matilde intentà perseguir-los quan el comboi s'aturà a Cullera. *("Deshonrats! Encà s'hau fet en el meu oli, que el dec, què el tinc que pagar.")* Com que un dels seus oncles vivia a Cullera li referí l'assumpte. *("Xica, i pa que no m'ho dius a mi i no ho agüeren robat?")* Finalment pogué recuperar cinc litres del carregament que duia, bona part del qual havien vessat els lladres. Amb això baratà vint-i-cinc kilograms d'arròs amb pallús *("Arròs en corfa.)* D'una banda a ca Matilde no menjaren altra cosa que arròs una bona temporada, d'altra, també en revenien. Abans de tot, però, picaven amb maces la corfa per quedar-se amb el grà. Mentre feinejaven sovint afinaven una cantarella: *"Un, dos i tres, maces i morter, pa picar arròs per als forasters."*

És ressenyable com Matilde aconseguí que li arrendaren un tros de terra prop del Molí Canyar *("Tonet, jo voldria un trosset de terra pa pagar arrendament i no anar tan, tan abrasida i el meu xiquet la tonyarà.")* Tot just en un any collia tres-centes arroves de taronja d'aquell hort. El secret? *"Sac i mig*

d'amoníac."

Matilde amb la seua conversa ens va descobrint diferents aspectes, costums o activitats del poble abans dels anys 50 del segle passat. És el cas de la cria d'abelles, el seu pare tenia bucs d'abelles al secà per produir cera i mel, productes que després venien. *"Ma uelo, el pare de ma mare, tenia pous, de mel. I mon pare es va ensenyar de ma uelo. Allà en Agres ja es va ensenyar mon pare, pues ma uelo li va dir: Pues mira, si te'n vas allà, allà hi ha flor de taronger, pa les vespes. Així tens uns adelantos...*

El bombo de traure mel al secà de Salvador Sanchis. Donació Gloria Sanchis

Recorda el treball frenètic de les cassoleries i els rajolars del poble, on treballaren un germà seu i el seu fill Vicent, però també la seua decadència i desaparició. Esgrana els diferents centres productors de terrissa que havien al poble: del tio Pere Vicent, els Tarrasó, Canet, Tomás, Fernando i Ángel Domínguez (cadascú amb un taller); els rejolars dels Almunia, dels Melic,.... També recorda els darrers riuraus al poble per fer pansa *("Ah! La tia Bernarda. Li dien Bernarda a la dona, i a l'home Pepe" "en una caldera estava el foc i en una cosa que, que tenien, un palo, llarg, i una cosa i... i uns arams aixina, que no caiguera la pansa pues, l'ascaldaven i tiraven en canyissos")*, així com les eres on *"batussaven"* el blat, que per cert eren moltes. De com se'n eixia de l'escola per ajudar a sa mare pastant per fer el pa i dur-lo al forn per coure'l, també de com feien fideus i els menjars casolans de l'època. *"Esta nit feen el llevat. El retén que diuen ara. Mosatros sempre hem dit llevat. I demà el posaven dins de la farina i el pastaven. Feen el pa... I quan estava bo el portaven al forn, a coure'l"*

De com ha criat sempre animals, *"jo ha criat borregos , ha criat cerdos, ha criat vaques, cabres, conills, gallines, de tot..."*, i de com venia el carnisser i al carrer matava l'animal, *"el carnisser el matava, enmig del carrer. Ahí, ahí en, en la replaceta eixa, d'ahí de casa enfront de ca'l tío Ángel. Ahí mataven, solien matar els cerdos. I en una argilaga els sofrimaven. I els pelaven. Entonces ahí pues ja anaven la família, i... i ajudava. A uno li donaven un tros d'açò, un tros d'allò...* Després les normes sanitaries obligaran a sacrificar els animals a l'escorxador que construïren a la carretera.

Ens diu on estaven les carnisseries, els corrals, els forns, els magatzems, les escasses tendes o els bars del poble (als quals diu no entraven les dones, estava mal vist), també ens parla del cinema "La Lira", on les pel·lícules en un principi eren mudes amb l'acompanyament de la música d'un piano, i després ja parlaven, o de com s'ajuntaven un grup d'amics a la replaceta del Cup per fer ball i música amb uns instruments que compraven després d'estalviar tots els diumenges ("Sí, ah! crompraven, s'arreplegaven un gallet a ca dumenge les xiques, o lo que podien, perquè anaven a fer faena. I es compraven un instrument. I una volta tocaven una flaüta. Una, que comprava. L'atra crompava una guitarra. L'atra una mandurria... Resulta que ahí s'ajuntaven les persones i tocaven. I tocaven i jo les dia: "No toqueu tan fort perquè vaig a gitar-me, perquè demà tinc que anar a Gandia a treballar". I... i les

persones tenien coniximent i no tocaven fort… ho tocaven hasta allà les deu."

I fins a ací arriba el resum d'una memòria quasi centenària, d'allò que Matilde ens va relatar, i que hem intentat transmetre en aquestes línies per que ho considerem una part de la vida quotidiana dels potriers als anys centrals de la centúria passada, i que alguns segur recordareu. Però abans de acomiadar-nos volem agrair de tot cor l'amabilitat de les famílies Sanchis i García, que han suportat els nostres interrogatoris i, sobre tot ressenyar la nostra admiració per totes les dones que desinteressadament continuen covant per que la flama de la llar familiar no s'apague mai.

Gràcies especialment a **Conchita García Sanchis, Gloria Sanchis Mascarell i Conchita Morant Ascó.**

Potries, estiu de 2010.

Albert Vàzquez

BONES FESTES

Imatges per al record

AJUNTAMENT DE POTRIES

NORMES, RECOMANACIONS I APARCAMENTS PER ALS DIES DE FESTES

Queda terminantment prohibit tirar coets d'eixida, valencianes, borratxos o de qualsevol tipus.

Recordeu no aparcar als carrers per on passa de costum la processó.

Queda prohibit aparcar durant totes les festes a la plaça del País Valencià.

Les cases que estan prop del lloc on es disparen les mascletades, hauran d'evitar tindre roba estesa o d'altres objectes inflamables als patis interiors, terrats i balconades.

Per a major seguretat, es recomana mantindre les finestres entreobertes i les persianes baixades.

Queda prohibit l'estacionament de vehicles, per a les mascletades, en els trams afectats pel perímetre de protecció dels carrers de la Cantereria i Ermita.

ATENCIÓ: L'incompliment d'aquestes normes i recomanacions comportarà la sanció corresponent i la retirada dels vehicles per part de la grua.

PTRIES
Activitats Ajuntament de Potries

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA D'EDUCACIÓ

Gerri 96 281 63 32